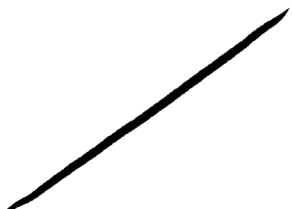

EMASCULAREA CENZURII ÎN EPOCA POST-DISCRIMINĂRII

BOGDAN
GUȚU

George Enescu National University of Arts, Iași, Romania
bogdanluciangutu@gmail.com

Abstract: Censorship is a result of the presence of culture in the world, of the need for order and discipline, a useful mechanism that ensures the continuity and perpetuation of thought, an axis mundi for civilization. Censorship serves a world that cannot exist otherwise than by virtue of comparison and the need for order, it discriminates, but it doesn't do so because it possesses an intrinsically malicious attribute. In order to enjoy the status as a member of the clan, one is obliged to respect the rules and customs that society imposes. Similarly, today's artist is forced to adhere to the principles and "trends" that contemporary culture postulates, whether or not he agrees with them.

Basically, we live in an age of "post-discrimination", an age of confusion, in which the one who is the servant of culture self-censors out of fear, in order to preserve his status and reputation, an era of oversaturation that tires and irritates. Beyond "self-censorship", "cancel culture" or the fever of "political correctness", can world wide artists manage to make a common front and, alongside their public, to signify a language, a code of solidarity, or freedom of expression remains „free” only on a theoretical level?

Keywords: self-censorship, cancel culture, discrimination, art, democracy, confusion.

How to cite: Guțu, Bogdan (2021), 'Emascularea cenzurii în epoca post-discriminării', *Concept* 1 (22)/2021, pp 158-167.

Note introductive

Cenzura este o modalitate de individuare a omului în lume, un concept util și indispensabil societății, un concept vital dacă ne gândim la continuitatea și existența culturii, implicit a artelor, fie că vorbim de paleta largă de curente ce deservește artele vizuale, fie de literatură ori de artele dramatice.

Ne vedem nevoiți să deschidem această analiză asupra cenzurii citându-l pe criticul literar Alexandru Călinescu, care într-un interviu, acordat la începutul secolului al XXI-lea revistei *Contrast* spunea că „democrația își conține propriile negații” (în Bondor, 2002, p. 9). Fostul dizident de la Iași îl parafrazează în același interviu pe romancierul și eseistul Pascal Bruckner, care spunea că „democrația lasă loc în interiorul ei celuilalt, totalitarismului, extremismelor” (în Bondor, 2002, pp. 10-12). Același exeget de origini franceze declara în 2011, într-un interviu pentru cotidianul *Le Figaro* că „invidia este profund legată de democrație” (în Sévillia, 2011).

Se observă, astfel, o legătură ineluctabilă între aceste două concepte despre care nu avem niciun dubiu că nu ar fi rezultatul travaliului unei judecăți, adică a unei capacități de discriminare pe care omul civilizat o deține. Dar periplul cenzurii prin lume este legat de semnificația latinescului *census*, care în perioada Romei antice avea înțelesul de recensământ al cetățenilor și al averii lor, realizat o dată la cinci ani, impozitare, recrutarea în armata imperiului sau exercitarea drepturilor politice. În Evul Mediu, același cuvânt denotă ideea unei rente bănești pe care vasalul o datorează stăpânului pentru exploatarea feudului, iar astăzi, ceea ce înțelegem prin *cenzură* are mai degrabă un sens conotativ, care, grație curgerii timpului, urmând o filieră peiorativă, s-a dezbrăcat de semnificația de recensământ, alipindu-se mai degrabă unui alt înțeles, acela de condiționare. Despre cenzură, aflăm în cartea *Puterea și Cultura*, scrisă de Marian Petcu că ar fi:

Actul oricărei entități politice, religioase sau militare ori administrative de a condiționa exprimarea/difuzarea de informații, opinii, idei, în sens mai larg, creații intelectuale pe care publicul are dreptul să le cunoască în funcție de valorile pe care aceasta înțelege să le protejeze la un moment dat. (1999, p. 12)

Se observă de aici că singura filieră unde trecerea timpului nu a afectat în mod covârșitor raportul semnificat-semnificant, o reprezintă perspectiva ecleziastică, căci, în cazul de față, *cenșura* păstrează sensul de sancțiune aplicată celui care derogă morala și credința ce deservește cutare dogmă sau facțiune religioasă. Iată cum o lume occidentală care se vrea a fi laică, utilizează, totuși, un termen al cărui sens și înțeles este redat de criteriul dogmatic.

Premisele cercetării

Obiectul cercetării noastre îl reprezintă „autocenzura”, ca instrument de refugiu și apărare al artistului contemporan. Înțelegem prin *apărare* un sens conotativ ce frizează forța reacționară a creatorului, care ia atitudine, dă frâu liber imaginației și creează, se implică „proactiv”, deci generează produsul artistic ce ascunde în interiorul său germenele mesajului său: informație critică născută dintr-o minte critică, gata de a deschide noi și noi paranteze, noi hermeneutici, noi piste de lucru ale minții.

Pe de altă parte nu trebuie să uităm că „autocenzura” poate fi cauză și efect, în aceeași măsură în care limitează, dar și modelează un mesaj critic. Practic, în atare condiții, cenșura devine mobilul unui paradox, un rău necesar care vine “la pachet” cu democrația, totalitarismul și întregul discurs filosofic ce face obiectul adevărului suprem.

Dar, dacă luăm în calcul cerințele și exigențele occidentului, dominat de ideologia liberalismului și a libertății de exprimare, păstrând paradigma artei și a artistului aflat în conflict cu cenșura, întâlnim o formă de manifestare a acestei „instanțe etice”, care datorită vitezei covârșitoare prin care circulă astăzi informația pe glob, dar mai ales prin prisma ambiguității pe care o generează, pare a fi mai „periculoasă” decât formele de cenșură care s-au cristalizat diacronic, odată cu eterna transformare a organismului viu numit societate, de la Pythia lui Apollo până la „teroarea” maoistă sau stalinistă. Este vorba despre „call-out culture” sau „cancel culture”, termen definit de Cambridge Dictionary ca fiind:

Un mod de comportament specific într-o societate sau grup, în special pe rețelele de socializare, în care este obișnuit să respingi complet și să nu mai sprijini pe cineva pentru că a spus sau a făcut ceva care te jignește. (Cambridge Dictionary, 2021, ‘cancel culture’)

Astfel, acest tip de cenșură caută să excludă personalitățile din „cultura mainstream”, să controleze impulsurile discriminatorii reprobabile și discursurile care promovează intoleranța. Practic, prin *cancel culture* individul îmbracă, în funcție de caz, atât capa judecătorului, cât și cea a avocatului apărării sau a procurorului, lucru devenit posibil grație platformelor de social media. Însă, așa cum ne învață Socrate, filosof despre care se poate spune că s-a confruntat în epoca sa, cu o formă asemănătoare de cenșură, din pricina căreia și-a găsit sfârșitul, drumul spre adevăr trece mai întâi prin procesul de a pune la îndoială sinele și orice hotărâre sau cugetare rațională. Or, astăzi, cine mai ține cont de această „metodă” ce cercetare? Drept consecință, se cuvine a ne întreba: Cât de „adevărat” este adevărul promulgat de cei mulți și cât de pertinente pot fi deciziile, oricare ar fi ele, oricine le-ar declanșa, într-o realitate suprasaturată de concepte unde, pur și

simplu, nu mai este loc pentru eroare, greșeală sau îndoială?

Astfel, această formă de cenzură, în afara unei elaborate hermeneutici juridice pe seama relativității adevărului juridic, influențează, încurajează și forțează limitele autocenzurii, deci îngreșește spațiul de afirmare și manifestare al artistului.

Se înțelege, de aici, că, cel puțin atunci când aducem cenzura sub lupa analizei, nu poate exista o singură ipoteză de lucru, căci *autocenzura* poate fi o consecință, un efect al *cancel culture* asupra artistului, în aceeași măsură în care raporturile pot fi inversate, iar fenomenul *call-out culture* să fie determinat de decizia artistului (conștientă sau nu) de a se autocenzura.

Adevăr și metodă

Nu putem vorbi despre cenzură fără să luăm în calcul conceptul de *discriminare*. Iată cum, în vreme ce din punct de vedere psihologic termenul mai înainte menționat este un proces psihic ce dovedește prezența unei gândiri, opinia publică (în special aceea care deservește spațiul cultural iudeo-creștin) înțelege, atât în ceea ce privește discriminarea, cât și cenzura, că ar fi ceva reprobabil. Așadar, cenzura este un rău necesar și din acest motiv, păstrând proaspăt în minte acest proces inextricabil al gândirii, vom căuta să deschidem un cerc interpretativ prin care să demonstrăm acest lucru.

Totuși, prezența unei autorități care ordonează, modelează și coordonează bunul mers al lumii nu poate fi privită ca un rău abominabil. Această „autoritate” nu are menirea de a îngreși drepturile și libertățile, ci, dimpotrivă, ea așează, ritmicează și armonizează bunul mers al societății tot așa cum regizorul supraveghează actorii în procesul de lucru al spectacolului de teatru. Bineînțeles că, în acest context, cineva ar putea spune: Dar nu este el, regizorul, marcă a totalitarismului? Ei bine, pentru a oferi un răspuns cât se poate de elocvent acestei întrebări enunțăm o nouă interogație: Cum oare, din ce motiv și în ce circumstanțe a luat ființă meseria de regizor? Oare nu cumva, am putea să speculăm ipoteza că, din dorința de a scăpa de presiunea responsabilității în fața publicului, autocenzura actorului a făcut posibilă această deplasare a puterii ce a dat naștere, în cele din urmă, meseriei mai sus menționate? Cenzura este, așadar, o consecință a lumii civilizate, un rezultat al prezenței culturii în lume, a nevoii de ordine și disciplină, un mecanism util care asigură continuitatea și perpetuarea gândului, un *axis mundi* pentru civilizație.

Cenzura propovăduiește ideea că trebuie să existe o limită, că nu trebuie să instigi la violență, lezmaiestate, rasism etc. Este adevărat că cenzura aparent discriminează (ne referim aici la cenzura care se bazează pe considerente întemeiate), dar nu o face pentru că ar poseda un atribut intrinsec malițios, ci pentru că deservește o lume care nu poate exista altminteri. Nu poate exista decât în virtutea comparației și a nevoii de ordine. Totodată, însăși existența acestui text este supusă unei atare forme de cenzură, ce implică o anumită conduită a scriiturii, un anumit fel de a cita o informație, un număr specific de cuvinte ce deservește un anumit limbaj, diferit de cel folosit în tabloidele de scandal sau în limbajul colocvial tot mai des întâlnit în media, și, din păcate, chiar în instituțiile de conducere ale statului. Cenzura implică un raport de ordonare realizat prin mijlocirea

autorității, iar, pentru a atinge acest raport, este nevoie de un altul – de subordonare. Astfel, discriminarea, această împărțire între bine și rău, explică mecanismele cenzurii, însă nu arată efectele negative ale sale, căci acolo unde există puterea apare și viciul, iar acolo unde viciul este ridicat la rang de virtute apare discrepanța între ceea ce este eminent necesar și ceea ce consideră majoritatea sau doctrina politică că este trebuincios. Pe de altă parte, așa cum se întâmplă în cazul politicii totalitariste, atunci când o ideologie vicioasă domină în mod autoritar spațiul vieții publice, ea naște o formă canceroasă de cenzură.

Dar, să transcendem noțiunile teoretice despre cenzură și să pășim în lumea artei, nu înainte de a face o scurtă haltă, în universul psihanalizei freudiene, pentru a cerceta una din cele trei dimensiuni ale psihicului uman, mai în detaliu Supraeul. Este adevărat că însăși menționarea acestei dimensiuni a subconștientului freudian atrage cu ea critici și semne de întrebare. Tot la fel de adevărat este și faptul că euristica culturii, dacă ni se permite o astfel de exprimare, a avut și are încă de câștigat de pe urma acestor hermeneutici trasate în jurul psihologiei abisale. De aceea, suntem nevoiți să acordăm creditul și respectul nostru lui Sigmund Freud, neuropsihiatrului austriac de origini iudeice care a imaginat o dimensiune de cenzură ce înmagazinează acele norme morale și sociale ale omului civilizat, concept psihic pe care putem cu ușurință să-l analizăm împreună cu autocenzura.

Iată cum omul, pentru a se bucura de statutul de membru al clanului, este nevoit să respecte normele și cutumele pe care societatea i le impune. În mod analog, artistul de astăzi se vede obligat să adere la principiile și tendințele pe care cultura contemporană le postulează, indiferent dacă este sau nu de acord cu ele. În această ordine de idei, se cuvine să cercetăm cazul de *autocenzură* care urmărește viața și cariera lui Jake Lloyd, cel cunoscut pentru interpretarea rolului Anakin Skywalker. Într-un interviu acordat ziarului britanic Dailymail el afirma că „Star Wars i-a distrus viața” (în Anisiobi, 2012). Pentru el celebritatea rolului a însemnat ruina copilăriei, căci la o vârstă fragedă era nevoit să acorde până la 60 de interviuri pe zi. Maturitatea i-a fost de asemenea marcată de insuccesul noilor producții reconfigurate și lansate sub egida marelui Disney. Întâlnim aici un caz în care destinul artistului se suprapune cu politica imperialistă a unei companii. Astfel, în timp ce mega-compania, antrenată de legea competiției, înghite totul în calea ei și transformă, truchează, dictează noi direcții de abordare stilistică (care, din păcate, au nemulțumit publicul), artistul este afectat atât de fenomenul regresiv al *autocenzurii*, cât și de *cancel culture*. Iată cum, datorită jocurilor din industria entertainment-ului, artistul devine ținta frustrărilor, complexelor și tuturor celorlalte fenomene psihice specifice ale spiritului gregar. Destinul privat suferă în dauna macro-universului media, artistul încetează să mai fie el însuși, devine o proiecție a unei conștiințe colective abrutizate. Un alt caz în care putem aduce în discuție *autocenzura* este cel al lui Allison Stokke, atletă care, în perioada de juniorat, a făcut performanță la săritura cu prăjină. Aici, a fost suficientă o simplă postare, respectiv o fotografie ce scotea în evidență aspectul său fizic, pentru ca întreaga ei carieră sportivă să fie periclitată, în dauna unei faime neașteptate, generate de opinia unui public debusolat, care îi atribuia o sumedenie de merite, mai puțin cel de atlet. În acest context, grație derutei și presiunii publice, este lesne de înțeles cum atleta,

ce până mai ieri doboră record după record, nu a reușit să-și ducă la bun sfârșit visul și anume acela de a participa la Olimpiadă (Howe, 2019).

Dacă ne raportăm la cele două cazuri prezentate mai sus, cel puțin în ceea ce privește pe Alison Stokke nu putem vorbi de un caz de *cancel culture* în „stricto sensu”, ci de un efect adiacent, unde un semnificat era însărcinat cu un alt semnificant, ce nu oglindește o imagine individuală interioară, cât mai degrabă o proiecție halucinatorie a mulțimii.

Se observă cum, prin actul opresiunii, creația și creatorul, în speță, arta și artistul au doar de suferit, iar libertatea de exprimare rămâne liberă doar la nivel teoretic. Totuși, această luptă pentru adevăr are rădăcini adânci în cultura contemporană. Este de ajuns să cităm nume precum Socrate, Dante, Dostoievski, Flaubert, Baudelaire, Hașdeu, Caragiale, Zola sau J. K. Rouling, pentru a înțelege că artistul a purtat întotdeauna o luptă cu cenzura pe care epoca sa o impune.

Remarcăm, de asemenea, articolul semnat de Valeriu Stoica în *Dilema Veche*. Aici, comentând pe marginea scrierilor regretatului Doru Cosma (cel care, de-a lungul carierei sale în publicistică, a urmărit procesele celebre ale umanității) avocatul realizează o scurtă analiză, unde, printre altele, precizează că abuzurile și erorile aferente sentințelor „nu au fost doar o sfidare a adevărului și a dreptății, ci și momente cruciale care i-au îndemnat pe gânditorii umaniști să reformuleze sau să schimbe paradigmele culturale ale timpului lor.” (în Stoica, 2021)

Pe aceeași temă, un număr de 153 de personalități ale culturii occidentale semnează *A Letter on Justice and Open Debate* – o scrisoare deschisă ce a văzut „lumina tiparului” la data de 7 iulie a anului 2020 în *Harper's Magazine*. În acest document artiștii co-semnatari critică „iliberalismul” răspândit pe întreg mapamondul, fenomen social dezvoltat pe marginea confruntărilor de ordin ideologic și intoleranței reciproce. Redăm un pasaj de referință din documentul în cauză:

Ca scriitori avem nevoie de o cultură care să ne lase loc pentru experimentare, asumarea riscurilor și chiar a greșelilor. Trebuie să păstrăm posibilitatea dezacordului de bună credință fără consecințe profesionale cumplite. Dacă nu vom apăra chiar lucrul de care depinde munca noastră, nu ar trebui să ne așteptăm ca publicul sau statul să o apere pentru noi. (Worth et al., 2020)

Această problematică adusă în atenția publicului la mijlocul fatidicului an 2020, de câteva din cele mai luminate minți ale lumii, ne duce cu gândul la celebrul discurs purtat în agora Atenei antice de către marele filosof Socrate, care, datorită inflexibilității sale în fața adevărului unic și suprem, a luat atitudine în fața instinctului de conservare al cetățenilor fricoși din cetatea sa, preferând să moară cu o conștiință curată în lupta sa împotriva cenzurii tiranice și a antientropiei rasei umane:

Profesor nu i-am fost nimănui; dar dacă cineva dorea să mă asculte înedlednicindu-mă cu ale mele, fie acela tânăr sau bătrân, eu n-am împiedicat niciodată pe nimeni. Și nici nu iau bani ca să vorbesc, nici nu tac dacă nu iau bani, ci stau la îndemână deopotrivă celui bogat și celui sărac [...] iar dacă cineva spune sau a învățat vreodată de la mine sau a auzit între patru ochi ceva ce n-au auzit și toți ceilalți, să știți bine că nu spune adevărul. (Platon, 1997, p. 127)

Pe de altă parte, așa cum spunea Andrei Pleșu, în conferința sa despre prostie din Aula Magna a Universității „Ovidius” din Constanța, în ceea ce-l privește pe marele filosof grec, dacă, prin absurd, l-am putea învia și materializa în realitatea contemporaneității noastre, el ar șoma, nu din pricina vreunei dorințe lăuntrice care l-ar împiedica să vorbească și să-și expună gândirea metafizică și argumentativă, ci din pricina unei „political correctness” – concept care, la fel ca și cele prezentate anterior, este inclus în aria semantică a cenzurii.

Să privim cu atenție micul nostru continent, o Europă civilizată și multimilenară, o Europă care a produs și nazismul și comunismul – aceste plăgi odioase din care ar fi trebuit să luăm aminte și să propășim o nouă cultură și în care lucrurile nu au fost echilibrate suficient din punct de vedere ideologic. Unde este identitatea europeană pe care ne place să o afișăm, unde sunt adevăratele valori, și, mai ales, de ce ne raportăm și continuăm să ne comparăm cu o societate care până mai ieri supunea cetățenii procesului de segregare?

Bineînțeles că cineva ar putea spune că, prin comparație, civilizația americană stă mult mai prost, că, până mai ieri, era interzis amestecul raselor în mijloacele de transport în comun. Să nu uităm că și americanii încă au „hibele” lor, chiar dacă stigmatizarea rasială a luat sfârșit în ‘64 odată cu promulgarea legii drepturilor civile. În jurul acestei dicotomii și a retoricii hamletiene de la care aflăm că „e ceva putred în Danemarca”, Matei Vișniec realizează un excelent articol dedicat zeiței Themis, în care lansează o interogație de factură etică pornind de la două situații asemănătoare, dar cu soluții diametral opuse. Astfel, pe de o parte, avem cazul afro-americanului George Floyd, ce a dus la condamnarea polițistului Derek Chauvin, iar pe de altă parte „în Franța un tânăr de origine musulmană scapă de proces, deși a ucis *voluntar* o evreică” (Vișniec, 2021) pe motiv că respectivul ar fi fost sub influența stupefiantelor.

Iată cum, dincolo de multitudinea de interpretări pe care o putem deduce în jurul acestei teme, se cuvine a ne întreba: De ce noi, ca europeni, suntem obligați să devenim victimele cenzurii reciproce, care nu face altceva decât să denote o rătăcire? Facem apel la morală doar atunci când ne convine și ne este frică să numim albul sau negrul pe nume, reinventăm concepte perfect funcționale și negăm prin asta o cultură pentru care înaintașii noștri au plătit cu sânge. Oare nu tocmai un tip de cenzură (a echității și bunului simț) ar fi obligată să ordoneze, să așeze lucrurile, să ofere o stabilitate și să deschidă noi orizonturi creatoare pentru artistul de astăzi? Dar cine poate controla și corecta acest val uriaș de aberații care irumpe din mediul online? Nu e nevoie de nicio filosofie ca să ne dăm seama că lucrurile negative și calomniile au mult mai multe șanse de a ieși în evidență în detrimentul celorlalte.

Acestea sunt condițiile în care artistul de astăzi trebuie să se desfășoare. Astfel, el, artistul nu doarme doar cu o sabie deasupra capului, ci este constant urmărit de țepii otrăvitori ai buzduganului fermecat al zmeului care, via internet, face înconjurul pământului în doar câteva momente, fie pentru a-i fi aliat, fie pentru a-l anihila. Dacă la Freud, autoritatea Supraeului reprezenta o dimensiune ce avea rolul de a integra individul într-o societate, pe care el, omul, o percepe la nivel macro-cosmic ca un tot unitar, în vreme ce *en detail* aceeași instanță cenzitară este reprezentată de autoritatea paternă, astăzi, această figură autoritară frizează universul lui Caragiale căci ea „există, dar lipsește cu desăvârșire”.

Iată cum astăzi, artistul are obligația de a privi înapoi, dar nu cu mânie, așa cum sugerează John Osbourne în piesa omonimă, ci cu mare băgare de seamă, pentru a reuși să deceleze valori viabile care să poată urmări și reprezenta cel puțin o generație, pe care să o deservească începând cu linia de start, până la final. Or, dacă mitul turnului de fildeș a căzut, dacă artistul e obligat, forțat să înoate într-un ocean de „meme” și fel de fel de găselnițe mai mult sau mai puțin purtătoare de sens și semnificații, el are cel puțin dreptul la o siguranță. Acestea fiind spuse se cuvine a ne întreba: Va putea obține el această certitudine, mai sus menționată? În ceea ce ne privește suntem pe părere că a ajunge la un rezultat pozitiv în acest sens devine o acțiune laborioasă și anevoioasă, atâta vreme cât creatorul va fi nevoit să practice tehnica auto-cenzurii.

S-ar putea spune că artistul contemporan privește cu jind (deși nu conștientizează – nu neapărat pentru că i-ar lipsi facultățile discriminative, ci mai degrabă pentru că tăvălugul din mediul online îl forțează să fie părtaș acestei babiloniade de ură, pismă și non-senzuri ce încurajează un formalism de suprafață axat pe consum și divinizarea obiectului) spre vremuri în care, cel puțin se știa că există o luptă clară, îndreptată împotriva unei autorități cunoscute. Dar astăzi, când nu mai știm cu exactitate care sunt prietenii, aliații noștri și care sunt dușmanii, ce fel de luptă serioasă mai poate duce el, artistul? Fără îndoială că lupta cu sine-însuși rămâne valabilă, însă, este oare ea suficientă? Oare nu cumva acest război frizează fantasmagoriile celebrului personaj plăsmuit de Miguel de Cervantes? Și până când, până unde se poate prelungi această confruntare cu sinele? Câtă auto-cenzură, isterie și descompunere a spiritului mai trebuie el, sărmanul artist, să îndure?

La urma urmei, autocenzura este o marcă a unei conștiințe servile, este ceea ce împiedică individul să fie ceea ce este, să ducă la bun sfârșit ceea ce îi stă în putință. Să ne închidem, deci, telefoanele și să luăm o scurtă pauză de la această isterie comună, să lăsăm mașinile în garaj, să închidem luminițele și panourile publicitare care irită și obosesc mintea și să pornim la pas (pe jos sau pe bicicletă) prin natură. Vom observa atunci că urbanul nu va fi chiar atât de urban, că există o poezie a naturii chiar și în jungla de beton, o frumusețe imposibil de descris în cuvinte, că în noi rezidă încă o urmă de bunătate și un spirit civic, că există o speranță pentru un viitor mai bun, mai curat, mai omenesc. Să privim cerul nu ca pe o dimensiune pe care „trebuie” s-o cucerim pentru că e nevoie de spațiu, hrană și resurse, ci ca pe o oglindă în care se reflectă însăși esența vieții, pentru că acolo, în acel haos, există o entropie, există liniștea, fantezia și forța creatoare.

Concluzii

Așa cum am aflat din dezbaterea publică lansată de *Harper's Magazine*, un număr mare de artiști, dar și de oameni de cultură au căzut victimele fenomenului de „cancel culture” tocmai pentru că și-au permis să-și exprime punctul de vedere. Pe altă parte, este adevărat că manifestul *A Letter on Justice and Open Debate* are rezonanțe politice, în primul rând fiind vizat fostul președinte SUA. Însă nu elementul politic este cel care ne interesează, ci factorul social, căci așa cum aflăm din scrisoarea deschisă, co-semnatarii fac apel la respectarea unor principii de ordin etic, restricționate, fie de către instituțiile guvernamentale, fie de către o societate intolerantă și opresivă. Se cere, practic, accesul la o dezbatere liberă, unde, prin expunere și argumentare, publicul trebuie să se convingă de adevărul sau falsitatea ideilor.

Nici reducerea la tăcere, nici acceptarea imediată și necondiționată a unei ipoteze nu reprezintă o soluție. Lipsa dezbaterii, excluderea elementului pozitiv discriminatoriu, creează confuzie și implicit o imposibilitate de a decela valoarea de non-valoare.

Concluzionăm cu regret că astăzi profesionalismul pare a nu mai conta, iar adevărul nu mai este vopsit în alb sau negru, ci în griuri. Practic, trăim *într-o epocă a „post-discriminării”*, o epocă a derutei, în care artistul se autocenzurează de frică, pentru a-și păstra statutul și reputația, o eră a suprasaturației care obosește, irită și naște monștri ai prostiei. În atare condiții trebuie să ne întrebăm: Ce se mai poate crea în ziua de astăzi, când artiștii nu mai reușesc să facă front comun, iar împreună cu publicul să semnifice un limbaj, un cod comun, un cod al solidarității, o marcă a eternei lupte pentru libertate?

S-ar părea că, odată cu apariția internetului, adevărata cenzură s-a emasculat, disipându-se împreună cu suprasaturarea ideologiilor. Dar adevărul unic are o mie de capete și o singură coadă, una mică, minusculă, abia perceptibilă. Astăzi, imperiile cad și în urma lor, în mod paradoxal, în loc de ruine se ridică milioane de imperatori susținuți de armate de followeri. Astăzi, când nu mai există un canon, când regulile de compoziție reprezintă doar o urmă de alean, când oricine poate crea după cum îl duce capul, cenzura lui *politically correct* ne face să diluăm valorile ce nu mai departe de ieri erau insolubile.

Așadar artistului i se cere o forță de caracter și o forță a creativității care să treacă dincolo de valorile obscure ale griurilor create de incertitudinea generată de haosul ideologic al mediului online. Se ignoră, practic, ideea că avem nevoie de o cenzură care să întărească limba și să creeze nevoia de subtilitate, atât în scris cât și în lectură, căci limba tinde să se aplatizeze, să devină rudimentară, iar gândirea o va urma.

Altfel spus, pentru artist (fie el celebru, consacrat sau nu) autocenzura devine o necesitate metodologică. El trăiește mereu sub amenințarea opiniei publice (cancel culture) mereu schimbătoare și șovăielnică. De aceea este important ca el, artistul, să nu se lase copleșit nici de sentimentul intruziv al fricii, ce îngreșează libertatea de exprimare, nici de imensitatea „scandalelor” încurajate de conflictele izbucnite datorită fenomenul *political correctness*. În concluzie, pentru artist existența unei dimensiuni cenzitare interioare este imperios necesară, căci ea îl ghidează în căutările lui precum o face o busolă cu exploratorul plecat în expediție prin lume. Dacă autocenzura acoperă sau nu buna funcționare a acestei „busole interioare”, nu putem ști cu certitudine, pentru că, în fond, arta rămâne apanajul spiritualității ce deseori transcende barierele raționalului. Să nu uităm că actul de a crea este marcă a subiectivului, iar subiectul, individul este o unitate originală, un mecanism care funcționează mai întâi în conformitate cu propriile reguli și abia mai apoi se raportează la dimensiunea socială.

Pe de altă parte, raportându-ne la democrație și la perioada pandemică, este lesne de înțeles că cenzura este cu mult mai „perversă”, mai dificil de interceptat și combătut (cel puțin la nivel ideologic), căci ea nu este asumată de nimeni.

References:

1. Best, J. (2001) *La subversion silencieuse: censure, autocensure et lutte pour la liberté d'expression*. Les Editions Balzac.
2. Bondor, G. (2002) 'Autocenzura poate pur și simplu să-l desfigureze pe om', *Contrast*, 10-11-12(02), Iași
3. Petcu, M. (1999) *Puterea și Cultura. O istorie a cenzurii*. Iași: Polirom

4. Platon (1997) *Euthyphron, Apărarea lui Socrate, Criton*. București: Humanitas
5. Terdiman, R. (2018) *Modernity and the Memory Crisis*. Cornell University Press.

Online references:

6. Anisiobi, J. J. (2012) 'Anakin Skywalker Lloyd on why he quit acting', *Dailymail*, 05.05 [online]. Available at: <https://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2110383/Anakin-Skywalker-actor-Jake-Lloyd-Star-Wars-fame-turned-life-living-hell.html> (Accessed: 25 April 2021)
7. Cambridge University Press (2021) *Cambridge Dictionary* [online]. Available at: <https://dictionary.cambridge.org/> (Accessed: 08 July 2021)
8. Howe, C., (2019) 'Young Pole Vault Star's Career Almost Ends Over an Innocent Photograph', *Tie Breaker*, 22.05 [online] Available at: <https://www.tiebreaker.com/young-pole-vault-star-almost-ends-allison-stokke/> (Accessed: 08 July 2021)
9. Sévillia, J. (2011) 'L'envie est profondément liée à la démocratie', *LeFigaro*, 12/08 [online]. Available at: <https://www.lefigaro.fr/lefigaromagazine/2011/08/12/01006-20110812ARTFIG00283-pascal-bruckner-l-envie-est-profondement-liee-a-la-democratie.php> (Accessed: 25 April 2021)
10. Stoica, V., (2021) 'Pe urmele lui Doru Cosma', *Dilema veche*, 890 (29.04-05.05) [online]. Available at: <https://dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/pe-urmele-lui-doru-cosma> (Accessed: 26 April 2021)
11. Vișniec, M. (2021) 'Când Justiția este prea legată la ochi...', *Dilema Veche*, 890 (29.04-05.05) [online]. Available at: <https://dilemaveche.ro/sectiune/pe-ce-lume-traim/articol/cind-justitia-este-prea-legata-la-ochi> (Accessed: 25 April 2021)
12. Worth, R., Packer, G., Greenberg, D., Lilla, M. and Chatterton, T. (2020) 'A Letter on Justice and Open Debate', *Harper's Magazine*, 07.07 [online]. Available at: https://harpers.org/a-letter-on-justice-and-open-debate_ (Accessed: 26 April 2021)

Bogdan Guțu is a theatre director and a screenwriter of feature and short films, PhD student of the Doctoral School of the "George Enescu" National University of Arts in Iași (since 2019) with an interdisciplinary study based on psychoanalysis, analyzing the theatrical functions of "the failed act" as a psychic process used both in dramaturgy and directly on stage. He graduated in Theatre Directing in 2017 at UNAGE. His bachelor's exam, *1+2 or Scenes from a Couple's Life* is a laboratory performance (after *La Ronde* by Arthur Schnitzler). He is passionate about painting, prose, essays, but also screenwriting, with several screenplays made for feature and short films.

